

THE CAUCASUS

ECONOMICAL AND SOCIAL ANALYSIS JOURNAL OF SOUTHERN CAUCASUS

REFERRED JOURNAL

JANUARY-MARCH 2015 VOLUME 07 ISSUE 01

ISSN: 1987 - 6521; E - ISSN: 2346 - 7541; DOI: 10.15357

**AZERBAIJAN
BELARUS
GEORGIA
RUSSIA
TURKEY
UKRAINE**

Tbilisi Georgia

History of tourism
Theoretical and methodological foundations of tourism and recreation
Historical Sciences and Humanities
Psychology and Sociology Sciences
Management and Marketing
Economic of Agriculture, Agronomy & Forestry
History of Science and Technics
Innovative Technologies
Innovations in Medicine
Social Science
Economic Science
Pedagogy Science
Politology
Ecosystems

Civilization, in contrast to countries there is usually a long time - usually more than millennium.

THE CAUCASUS

ECONOMICAL AND SOCIAL ANALYSIS JOURNAL OF SOUTHERN CAUCASUS

REFERRED JOURNAL

JANUARY-MARCH 2015 VOLUME 07 ISSUE 01

ISSN: 1987 - 6521; E - ISSN: 2346 - 7541; DOI: 10.15357

Journal indexed by

**AZERBAIJAN
BELARUS
GEORGIA
RUSSIA
TURKEY
UKRAINE**

TBILISI GEORGIA 2015

Honorary Editors

Agaheydar Seyfulla Isayev

Azerbaijan State Oil Academy. Doctor of Economical Sciences. Professor.

Anzor G. Abralava

Georgian Technical University. Doctor of Economical Sciences. Full Professor

Archil Prangishvili

Georgian Technical University. Doctor of Technical Sciences. Full Professor.

Avtandil Silagadze

Tbilisi University of International Relationships. Doctor of Economical Sciences. Full Professor.

David Narmania

Doctor of Economical Sciences. Full Professor.

Elshan Mahmud Hajizade

Doctor of Economical Sciences. Professor

Evgeni Baratashvili

Georgian Technical University. Doctor of Economical Sciences. Full Professor

George Malashkhia

Georgian Technical University. Doctor of Economical Sciences. Full Professor.

Jacob Meskhia

Tbilisi State University. Doctor of Economic Sciences. Full Professor.

Lamara Qoqiauri

Georgian Technical University. Doctor of Economical Sciences. Full Professor.

Loid Karchava

Doctor of Business Administration. Association Professor. Caucasus International University.

Liana Ptaschenko

Poltava National Technical University named Yuri Kondratyuk. Doctor of Economical Sciences. Professor

Nikolay N. Sentyabrev

Volgograd State Academy of Physical Culture. Doctor of Biological Sciences. Professor.

Paata Koguashvili

Georgian Technical University. Doctor of Economical Sciences. Full Professor.

Rusudan G. Kutateladze

Georgian Technical University. Doctor of Economical Sciences. Full Professor.

Tarbiz Nasrulla Aliyev

Doctor of Economical Sciences. Professor

Vaqif Arzumanli

Doctor of Philological Sciences. Professor.

Victor F. Stukach

Omsk State Agrarian University. Doctor of Economical Sciences. Professor.

Zurab A. Gasitashvili

Georgian Technical University. Doctor of Technical Sciences. Full Professor.

Editor: Lienara Adzhyieva. Crimean Federal University named V.I. Vernadsky.

Evpatoria Institute of Social Sciences (filial branch). PhD of History. Associate Professor

Finance manager: Maia Kapanadze. Georgian State University named Javaxashvili. Doctor of Economic Sciences.

Associate Professor. Member of Editorial Board.

ISSN: 1987-6521; E-ISSN: 2346 – 7541; DOI: 10. 15357; UDC: 551.46 (051.4) / B-64

©**Publisher:** Representation of Azerbaijan International Diaspora Center in Georgia. Gulustan - bssjar

Executive and founder of organization: Namig Isayev. Doctoral degree candidate.

Finance manager: Maia Kapanadze. Doctor of Economic Sciences. Associate Professor.

©**Editorial office:** Marneuli municipality. Village Takalo. Georgia.

Tel: +994 50 226 70 12

+994 55 241 70 12

+995 59 312 89 96

Website: www.azdiasporaingeorgia.org

E-mail: engineer_namik@mail.ru , gulustan_bssjar@mail.ru

©**Typography:** AZCONCO LTD. Industrial, Construction & Consulting

Registered address: Isani Samgory area, Varketili 3, III a m/r, building 342, dep. 65, 0163 Georgia, Tbilisi.

Representation of Azerbaijan International Diaspora Centre in Georgia was registered by Public register of Georgia, on 28/05/2013, R/C 434161097. <http://public.reestri.gov.ge>

Reproduction of any publishing of The Caucasus permitted only with the agreement of the publisher. The editorial board does not bear any responsibility for the contents of advertisements and papers. The editorial board's views can differ from the author's opinion. The journal published and issued by Gulustan-bssjar.

TABLE OF CONTENTS

Татьяна Некрут	
АРХЕТИПИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ОБРАЗА «ЯЙЦО».....	4
Світлана Нижник	
ВНЕСОК АКАДЕМІКА В.Ф. ПЕРЕСІПКИНА У РОЗВИТОК ФІТОПАТОЛОГІЇ.....	11
Ольга Гуртовенко, Катерина Дзюбина, Григорий Левкин	
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ МАРКЕТИНГОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УНИКАЛЬНОГО ПРОГРАММНОГО ПРОДУКТА НА РЫНКЕ ТРАНСПОРТНО-ЭКСПЕДИТОРСКИХ УСЛУГ.....	15
Михайло Апостол	
А.О. САПЕЃІН – ПРОВІДНИК ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ У ПРАКТИКУ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ ТА СЕЛЕКЦІЇ.....	22
Андрій Коваль	
ДО ПИТАННЯ ПРО ЗДОБУТТЯ ПОМПЕЄМ ВЕЛИКИМ ПЕРШОГО КОНСУЛЬСТВА ТА ДРУГОГО ТРИУМФУ.....	28
Олександра Трохименко	
НАСЛІДКИ ВПЛИВУ МІГРАЦІЙНИХ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕТНІЧНУ САМОСВІДОМІСТЬ НІМЦІВ.....	34
Sergei Ostroumov	
AQUATIC ECOSYSTEM SERVICE: IMPROVING WATER QUALITY. MULTIFUNCTIONAL ROLE OF THE BIOTA IN WATER SELF-PURIFICATION IN MARINE AND FRESHWATER ECOSYSTEMS.....	38
Ліана Птащенко	
ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В УКРАЇНІ.....	42
Victor Kuzmin	
FORMATION OF STUDENTS FROM DIFFERENT SPECIFIC SOCIAL GROUPS AS A PROBLEM OF SOCIAL WORK.....	49

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В УКРАЇНІ

Птащенко Ліана Олександрівна
Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка, доктор економічних наук, професор
(Україна)
e-mail: lianaptaschenko@rambler.ru

РЕЗЮМЕ

Для українських підприємств, котрі відчувають вплив кризових коливань значно гостріше, ніж їхні колеги в Європі, існують ще й такі проблеми як відсутність обігових коштів, зниження попиту, неплатежі. Сьогоднішня економічна ситуація є певним випробуванням на життєздатність підприємств у складних умовах господарювання. Це стосується всіх складових менеджменту підприємства – від стратегії розвитку до ефективності організації бізнес-процесів та управління.

Відповіддю на економічні та політичні реалії сьогодення є налагодження ефективного управління підприємством з використанням фінансового контролінгу. Основну роль у програмі формування системи контролінгу відводять інформаційним системам і технологіям як інструментам контролінгу, котрі підвищують ефективність роботи підприємства. Адже інформація – основа гнучкості в системі контролінгу. Вона дозволяє отримати рішення, як ефективніше й вигідніше в економічному контексті організувати виробництво товарів або послуг. Знання та інформація стають стратегічними ресурсами, оскільки поряд з емпіричним знанням і повсякденним досвідом в економічну діяльність безпосередньо залучається систематизоване теоретичне знання.

Науковці розглядають підприємство як інформаційну систему, в якій сконцентовано чотири потоки інформації: два зовнішніх і два внутрішніх. Зокрема, зовнішнє ділове середовище (або макросферу) формують сукупність економічних і політичних суб'єктів, котрі діють за межами підприємства, і відносини, що складаються між ними й підприємством. В свою чергу останні визначають взаємодію між підприємством, його реальними і потенційними клієнтами, а також конкурентами.

Інформаційна підтримка системи управління підприємством відіграє важливу роль у вирішенні завдань фінансового контролінгу. При цьому запроваджувати системи інформаційної підтримки варто, враховуючи потреби і можливості підприємств різних галузей та різних масштабів. Це дозволить забезпечити максимальну ефективність контролінгової діяльності, сприятиме переведенню управління на більш якісний рівень, відкриє нові можливості та перспективи для розвитку.

Привабливими в системі фінансового контролінгу для підприємств України є економетричні моделі, нейромережеві та нечіткі алгоритми. Вони потребують детального вивчення і використання фахівцями з фінансового контролінгу, зважаючи на адекватність цих систем широкому класу фінансових завдань, як у реальному секторі економіки так і на ринку фінансових послуг.

Ключові слова: управління підприємством, фінансовий контролінг, інформаційні системи, інформація, фінансові завдання, інформаційна підтримка.

РЕЗЮМЕ

Для украинских предприятий, которые испытывают влияние кризисных колебаний значительно острее, чем их коллеги в Европе, существуют еще и такие проблемы как отсутствие оборотных средств, снижение спроса, неплатежи. Сегодняшняя экономическая ситуация является определенным испытанием на жизнеспособность предприятий в сложных условиях хозяйствования. Это касается всех составляющих менеджмента предприятия – от стратегии развития до эффективности организации бизнес-процессов и управления.

Ответом на экономические и политические реалии является эффективное управление предприятием с использованием контроллинга. Основную роль в программе формирования системы контроллинга отводят информационным системам и технологиям как инструментам контроллинга, которые повышают эффективность работы предприятия. Ведь информация – основа гибкости в системе контроллинга. Она позволяет получить решение, как эффективнее и выгоднее в экономическом контексте организовать производство товаров или услуг. Знания и информация становятся стратегическими ресурсами, поскольку наряду с эмпирическим знанием и повседневным опытом в экономическую деятельность непосредственно привлекается систематизированное теоретическое знание.

Ученые рассматривают предприятие как информационную систему, в которой сконцентрировано четыре потока информации: два внешних и два внутренних. В частности, внешнюю деловую среду (или макросферу) формируют совокупность экономических и политических субъектов, которые действуют за пределами предприятия, и отношения, складывающиеся между ними и предприятием. В свою очередь последние определяют взаимодействие между предприятием, его реальными и потенциальными клиентами, а также конкурентами.

Информационная поддержка системы управления предприятием играет важную роль в решении задач контроллинга. При этом вводить системы информационной поддержки стоит, учитывая потребности и возможности предприятий различных отраслей и различных масштабов. Это позволит обеспечить максимальную эффективность контроллинговой деятельности, способствовать переводу управления на более качественный уровень, откроет новые возможности и перспективы для развития.

Привлекательными в системе фінансового контролінгу для підприємств України являються

економетрические модели, нейросетевые и нечеткие алгоритмы. Они требуют детального изучения и использования специалистами в сфере финансового контроллинга, учитывая на адекватность этих систем широкому классу финансовых задач, как в реальном секторе экономики так и на рынке финансовых услуг.

Ключевые слова: управление предприятием, финансовый контроллинг, информационные системы, информация, финансовые задачи, информационная поддержка.

ABSTRACT

Ukrainian enterprises that are affected by the crisis much sharper fluctuations than their counterparts in Europe, there are also problems such as lack of working capital, reduction in demand, non-payments. The current economic situation is a specific test for the viability of enterprises in difficult economic conditions. This applies to all components of the company's management – from strategy development to the efficiency of business processes and management.

Response to the economic and political realities is the effective management of the enterprise with controlling. Major role in the formation of a system of controlling the program assign information systems and technologies as a tool of controlling that increase the efficiency of the enterprise.

Information – the basis of flexibility in controlling system. It allows you to get a solution as efficient and profitable in an economic context to organize the production of goods or services. Knowledge and information have become strategic resources, because along with the empirical knowledge and everyday experience in economic activities directly involved systematic theoretical knowledge.

Scientists consider the company as an information system, which is concentrated in four streams of information: two external and two internal. In particular, the external business environment forms a set of economic and political entities that operate outside the enterprise, and the relationship developing between them and the company. In turn, the latter determine the interaction between the enterprises and its real and potential customers as well as competitors.

Information support of enterprise management system plays an important role in solving the problems of controlling. In this case, enter the information support system is worth considering the needs and capabilities of enterprises in different industries and different scales. This will ensure maximum efficiency controlling activities to promote transfer of control to a higher quality level; will open up new opportunities and prospects for development.

Promising for enterprises in Ukraine are econometric models, neural networks and fuzzy. They require detailed study and use of experts in the field of financial controlling, despite the adequacy of these systems, a wide class of financial problems in the real economy and the financial services market.

Keywords: business management, financial controlling, information systems, information, financial objectives, information support.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У період світової економічної нестабільності особливо гостро постає питання ефективного управління та забезпечення розвитку підприємств реального сектора національного господарства. В Україні, економіка якої інтегрується в світові процеси, кризові хвилі впливають на діяльність практично всіх підприємств. Основними рисами середовища, в якому змушені працювати сучасні суб'єкти бізнесу, є: економічна турбулентність, стагнація ринків, зниження привабливості українських підприємств для інвесторів, гостра необхідність упровадження нових технологій, скорочення життєвого циклу продуктів. Для підприємств, котрі відчувають вплив кризових коливань значно гостріше, ніж їхні колеги в Європі, додалися ще й свої проблеми: відсутність обігових коштів, зниження попиту, неплатежі. По суті, сьогоднішня економічна ситуація є певним випробуванням на життєздатність підприємств у складних умовах господарювання. Це, зокрема, стосується всіх складових менеджменту підприємства – від стратегії розвитку до ефективності організації бізнес-процесів та управління.

Відповіддю на економічні та політичні реалії сьогодення є налагодження ефективного управління підприємством з використанням фінансового контролінгу, який представляє собою спеціальну саморегулюючу систему методів та інструментів, котра спрямована на функціональну підтримку менеджменту підприємства і включає інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль і внутрішній консалтинг. Основну роль у програмі формування системи контролінгу відводять інформаційним системам і технологіям як інструментам контролінгу, що підвищують ефективність роботи підприємства. Тому успішна діяльність бізнесу на конкурентному ринку залежить від того, яке інформаційне забезпечення контролінгу обирає керівництво підприємства. В цьому контексті питання впровадження та використання контролінгу на українських підприємствах є вкрай важливим і актуальним.

Над проблемою контролінгу взагалі працювали такі відомі західні вчені як Є. Майєр, Р. Манн, Д. Хан. А. Дайле. Популяризації цієї концепції в країнах СНД активно сприяли російські науковці Н. Г. Данилочкіна, С. В. Данилочкін, А. М. Кармінський [2], Л. В. Попова, Р. Є. Ісакова та інші. Серед українських авторів відомі роботи М. С. Пушкаря [1], Н. П. Шульги [6], О. О. Терещенка. Однак проблеми інформаційного забезпечення та впровадження інформаційних технологій контролінгу в управлінні підприємствами в період катарсису української нації не знайшли належного відображення в наукових працях.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Протягом останніх років в українську науку та практику активно впроваджуються технології контролінгу й управлінського обліку. Адже контролінг, як система управління майбутнім, відіграє особливу роль у забезпеченні тривалого функціонування підприємства і його структурних одиниць. При цьому практичне запровадження контролінгу в систему фінансового управління підприємством потребує відповідного інформаційного забезпечення.

Перехід суспільства до постіндустріальної епохи і наукомістких технологій вводить в активний оборот інформаційні ресурси та ще більше підвищує вимоги до рівня кваліфікації спеціалістів, зокрема й фінансових контролерів. Адже саме інформація дає можливість раціонально розпоряджатися всіма іншими видами ресурсів та управляти майбутнім для забезпечення тривалого й успішного функціонування суб'єкта господарювання.

Головна проблема будь-якої економіки – перебороти обмеженість ресурсів. Але наявні ресурси можна використовувати різним способом. Ключовим моментом тут є рішення про те, де і як зосередити економічні ресурси. Концентрація ресурсів у потрібний час, в потрібному місці для вирішення головного, пріоритетного напрямку – ось у чому допомагає інформація при прийнятті управлінських рішень.

Інформація – основа гнучкості в системі контролінгу. Вона дозволяє отримати рішення як ефективніше й вигідніше в економічному контексті організувати виробництво товарів або послуг. Знання та інформація стають стратегічними ресурсами, оскільки поряд з емпіричним знанням і повсякденним досвідом в економічну діяльність безпосередньо залучається систематизоване теоретичне знання. У цьому контексті використання сучасних методів збору, обробки, зберігання, аналізу та подання інформації для підготовки управлінських рішень є одним з найважливіших важелів розвитку бізнесу [2].

Користуючись інформаційними джерелами, контролерові слід урахувати, що необхідна інформація розсіяна по безлічі джерелах і місцях зберігання. Зібрати, тематично об'єднати і обробити інформацію так, щоб прискорити доступ до неї і представити її у вигляді, зручному для інтерпретації користувачем, дозволяє автоматизована інформаційна система (далі – АІС).

Науковці розглядають підприємство як інформаційну систему, в якій сконцентровано чотири потоки інформації: два зовнішні і два внутрішні. Зокрема, зовнішнє ділове середовище (або макросферу) формують сукупність економічних і політичних суб'єктів, котрі діють за межами підприємства, і відносини, що складаються між ними й підприємством (рис. 1). У свою чергу останні визначають взаємодію між підприємством, його реальними і потенційними клієнтами, а також конкурентами. Згідно з оцінками експертів, найбільші можливості підприємству забезпечують кваліфікація персоналу і технологічна база, а найбільша небезпека криється в несподіваних діях з боку конкурентів.

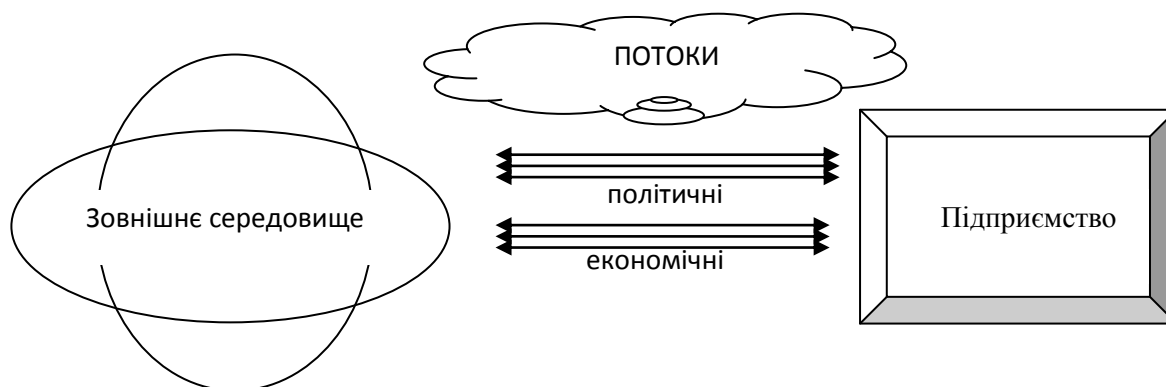

Рис. 1. Зовнішні інформаційні потоки підприємства

Внутрішнє ділове середовище формують відносини в колективі підприємства, що визначають насиченість інформаційних та інтенсивність комунікаційних потоків, а також знання.

Інформаційне збагачення сучасного бізнесу – його найбільш характерна риса. Виграє той, хто ефективніше збирає, обробляє та використовує інформацію про можливості, що відкриваються перед бізнесом.

АІС повинна забезпечити можливість комплексного використання всієї системи інформаційних джерел для вирішення традиційних і нерегламентованих аналітичних задач. Для цього система підтримки прийняття рішень повинна базуватися на концепції єдиного інформаційного простору.

Ключовими напрямками в створенні інформаційної системи, що віддзеркалює зазначену концепцію, є впровадження електронного документообігу та можливості роботи з електронними версіями паперових документів, а також створення інформаційного сховища.

Стрижнем автоматизації у діловодстві є система управління електронним документообігом (СУЕД) (рис. 2), яка призначена для досягнення таких цілей:

- інтеграції процесів документального забезпечення управління підприємством в межах єдиної інформаційної системи;

- підвищення інформованості керівництва та провідних фахівців;
- зниження вартості документального забезпечення управління підприємством;
- зменшення вартості і скорочення часу пошуку паперових оригіналів документів у архівному збереженні за рахунок отримання точної адресації в електронному вигляді;
- інтеграції інформаційних процесів в рамках кооперації підприємств;
- створення якісно нової інформаційної бази для наступного вдосконалення процесів забезпечення управління необхідною документацією і технології роботи з документами [3].

Система повинна відповідати існуючій інформаційно-організаційній структурі підприємства (групи підприємств) і забезпечувати свою модифікацію у міру вдосконалення цієї структури. Сучасні інформаційні системи підтримують інтерпретацію інформації як сукупності даних про бізнес-об'єкти. Це надзвичайно зручно для непрофесійних користувачів ЕОМ, так як подібні засоби дозволяють аналітику, а тим більше менеджерів, сприймати модель даних у вигляді списку знайомих та природних для нього об'єктів, таких, як «клієнти», «договори», «оплата праці» та ін. В той же час більш кваліфікований користувач має можливість, описавши за допомогою вбудованого механізму формування запитів нові функції й уявлення, зберігати їх для використання колегами.

Особливо слід зазначити, що аналітиків цікавлять не тільки і, може, не стільки одномірні (одноаспектні) запити, скільки складні запити з декількома аспектами аналізу і множинними зв'язками. Наприклад, у запиті можуть бути накладені обмеження на часовий період, перелік продуктів і послуг, що піддаються аналізу, регіональні обмеження і т.п. Не дивлячись на те, що подібні запити можуть бути описані заздалегідь, робити це не завжди зручно через непередбачуваність і численність запитів. Крім того, аналіз тільки починається, але ніяк не закінчується констатацією і фіксацією фактів, що відбувалися в минулому. Найбільш цікавим ефектом від аналітичних інструментів є прогноз на майбутнє і наявність механізмів моделювання за схемою «що ..., якщо ...». Саме на ці можливості і орієнтовані багатопрограмні продукти, що з'явилися на ринку деяких країн СНД (Росія, Казахстан, Республіка Білорусь) понад 10 років, а в Україні – останнім часом.

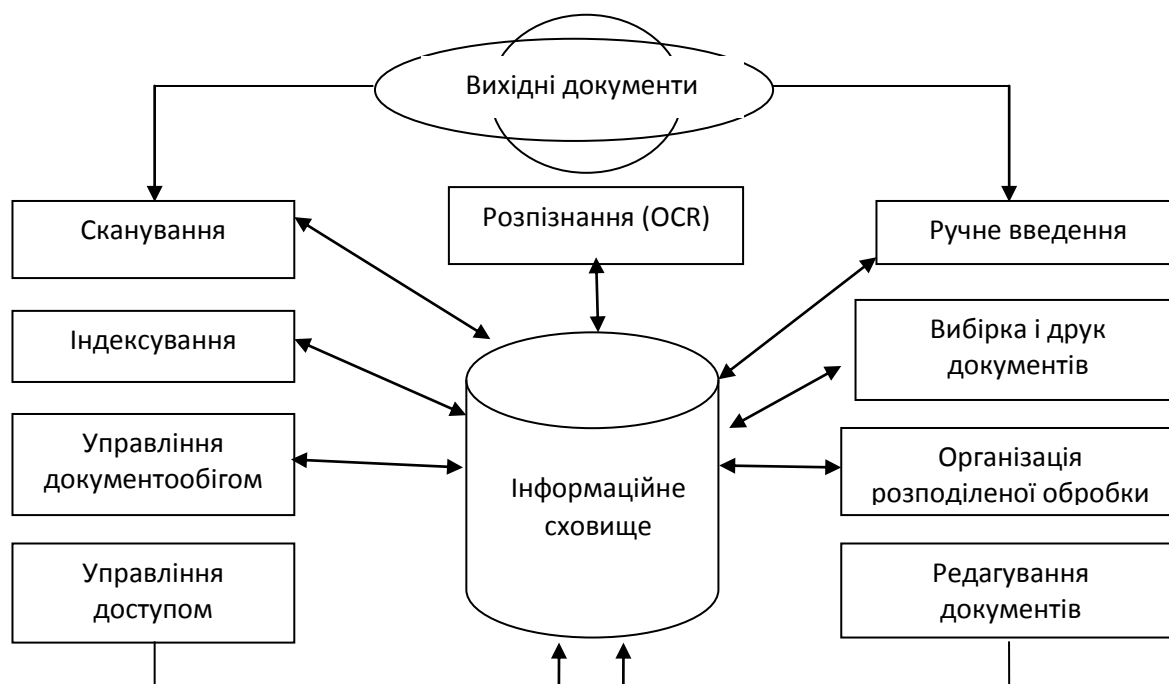

Рис. 2. Основні складові СУЕД

Це, зокрема, концепція СППР, один з найбільш істотних факторів якої є представлення інформації. Топ-менеджмент підприємства частіше бачить тільки цю складову інформаційної системи, тому успіх СППР багато в чому пов'язаний не тільки зі змістом, але і з можливостями сформованого ряду для представлення результатів аналізу і моделювання, чи то в електронній чи в паперовій формі.

Забезпечення зручності використання інформаційно-аналітичної системи багато в чому залежить від наданих користувачеві засобів інтерактивного спілкування, наприклад системи користувацького інтерфейсу (менеджера / аналітика).

Основні фінансово-економічні завдання фінансового контролінгу, які виконуються за допомогою інформаційної підтримки, зокрема СППР та інших інформаційних систем, узагальнені в таблиці 1.

Таблиця 1

Найважливіші комплекси завдань фінансового контролінгу

ОПЕРАТИВНИЙ КОНТРОЛІНГ				
Фінанси: - Ліквідність - Нормативи - Надходження/ витрачання	Основна діяльність: - Виробництво - Постачання - Збут - Управління - Кадри	Фонди і резерви: - Формування - Оптимізація оподаткування	Діяльність філій: - Порівняння «план-факт» - Вироблення корегуючих рішень	Зовнішнє середовище: - Ринкові тенденції - Політична та галузева кон'юнктура
ТАКТИЧНИЙ КОНТРОЛІНГ				
Сфера діяльності: - Послуги - Ринки	Виконання: - Підстави для діяльності - Накладні витрати	Проекту: - Довгострокові інвестиції - Портфельні інвестиції	Прибуток/витрати філій: - Послуги - Регіональні ринки	Клієнти: - Досьє клієнтів - Зв'язки клієнтів - Історія клієнта
<i>Контроліне послуг / продукції</i>		<i>Контроліне філій</i>	<i>Аналіз прибутковості</i>	
- Собівартість - Фактичні витрати/вартість послуги	- Контроль якості послуг - Накладні витрати	- Собівартість - Фактичні витрати / вартість послуг	- Результати діяльності підрозділів - Надання послуг - Бізнес-плани	- Визначення категорії клієнта - Маржа
СТРАТЕГІЧНИЙ КОНТРОЛІНГ				
- Напрями діяльності - Цілі і задачі організації	- Принципи досягнення цілей і реалізації задач - План заходів на випадок критичної ситуації	- Принципи управління ресурсами - Принципи управління персоналом	- Розвиток мережі філій / представництв - Плани заходів філій на випадок критичних ситуацій	- Нові ринки / послуги - Стратегічні партнери і клієнти

Особливості аналітичних задач управління вимагають специфічних методів математичної підтримки підготовки прийняття рішень (ППР). Перш за все, вони мають бути описані в термінології, добре знайомій кінцевому користувачеві. Крім того, ці методи повинні дозволяти працювати з неповними або погано структурованими даними та інформацією.

Наприклад досить ефективно у фінансовому контролінгу застосовуються статистичні методи кількісного аналізу, які є зручним інструментом вивчення фінансових ринків. Процес їх використання іноді гальмується через те, що вихідні дані мають недостатньо високу якість. Наукою, яка ґрунтується на сучасному розвитку теорії і спостережень, пов'язаних з методами отримання висновків, є економетрика. У цій якості економетрика являє собою один із засобів фінансового контролінгу. Вона може використовуватися, по-перше, при визначенні ринкових тенденцій і цін у випадку застосування методу ринкової калькуляції маржі не тільки на поточну і минулу дати, але й у вигляді прогнозу на майбутнє. По-друге, економетричні моделі можуть служити підґрунтям у разі виявлення тенденцій зміни залишків по рахунках (кореспондентському, поточному, клієнтському) для управління ними. По-третє, економетричні моделі можуть допомогти при прогнозуванні ринків для формування комплексної програми розвитку і побудови середньострокових фінансових планів [4]. В умовах економічної та фінансової нестабільності використання економетричних моделей при формуванні середньострокових фінансових планів є актуальним для вітчизняного бізнесу.

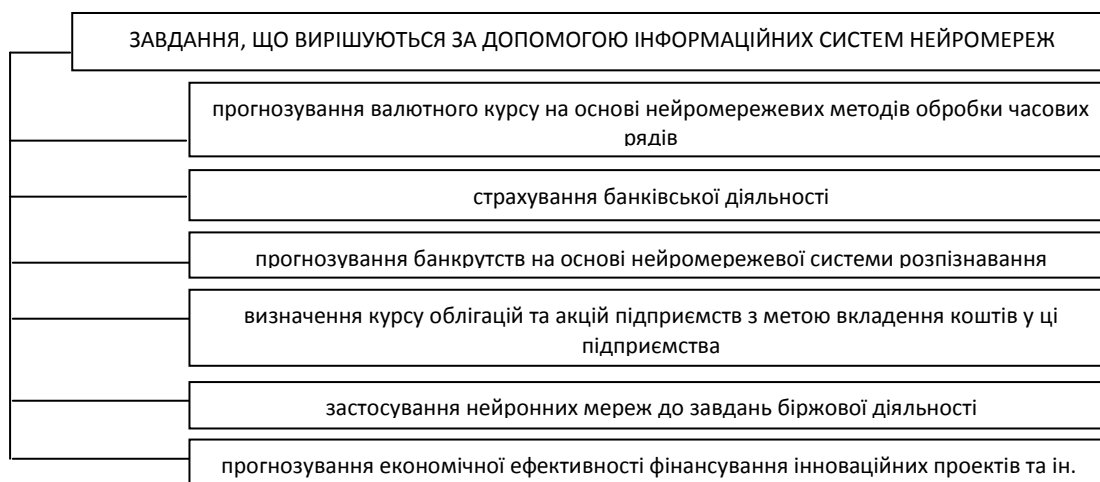
Практично не застосовуються на українських підприємствах методи, засновані на нейронних мережах. У комерційному застосуванні нейронні мережі, як правило, представлені у вигляді програмних пакетів, плат-акселераторів для персональних комп'ютерів, нейромікросхем, а також спеціалізованих нейрокомп'ютерів. Для більшості додатків буває достатньо звичайного програмного пакета.

До основних переваг використання нейронних мереж в системі фінансового контролінгу слід віднести такі:

1. Найбільш важлива властивість нейронних мереж – здатність навчатися на безлічі прикладах у тих випадках, коли невідомі закономірності розвитку ситуації і які б не були залежності між вхідними та вихідними даними. У таких випадках (а до них можна віднести до 80% завдань фінансового аналізу) підходять як традиційні математичні методи, так і експертні системи.

2. Нейронні мережі здатні успішно вирішувати завдання, спираючись на неповну, спотворену, внутрішньо суперечливу і з шумовими перешкодами вхідну інформацію.

3. Експлуатувати навчену нейронну мережу здатен навіть користувач-непрофесіонал.
  4. Нейромережеві пакети дозволяють виключно легко підключатися до баз даних, електронної пошти та автоматизувати процес введення і первинної обробки даних.
  5. Внутрішній паралелізм, властивий нейронним мережам, дозволяє практично безмежно нарощувати потужність нейросистеми. Почавши з простого пакету, можна в подальшому перейти на професійну версію або на спеціалізований нейрокомп'ютер з повною спадкоємністю створеного раніше програмного забезпечення [5].
- Основні завдання фінансового контролінгу, що можуть вирішуватися за допомогою нейромереж узагальнені на рис. 3.

Рис. 3. Вирішення завдань фінансового контролінгу з використанням нейронної мережі

Потужним інструментом сучасної науки, який в Україні до останнього часу був практично мало відомий, є нечітка логіка, хоча в країнах розвинутої економіки її можна зустріти в багатьох виробництвах – від побутових відеокамер до систем управління озброєнням.

Теорія нечіткої логіки дозволяє виконувати над величинами, які знаходяться в деякому (безперервному або дискретному) діапазоні, весь спектр логічних операцій – об'єднання, перетин, заперечення та ін. Більше того, згідно відомої теореми FAT (Fuzzy Approximation Theorem), будь-яка математична система може бути апроксимована системою, заснованою на нечіткій логіці.

Нечітка логіка застосовується при аналізі нових ринків, біржовій грі, оцінюванні політичних рейтингів, виборі оптимальної цінової стратегії тощо. З'явилися і комерційні системи масового застосування. Найбільш потужною і популярною серед них є пакет CubiCalc. Фактично пакет CubiCalc являє собою свого роду експертну систему, в якій користувач задає набір правил типу «якщо ..., то ...», а система намагається на основі цих правил адекватно реагувати на параметри поточної ситуації. Відмінність полягає в тому, що правила, які вводяться, містять нечіткі величини. Апарат нечіткої логіки, закладений в CubiCalc, дає можливість оперувати цими поняттями як точними і будувати на їх основі цілі логічні системи, не піклуючись про хиткість нечіткої природи результативних визначень.

ВИСНОВКИ

Інформаційна підтримка системи управління підприємством відіграє важливу роль у вирішенні завдань фінансового контролінгу.

Запроваджувати розглянуті системи інформаційної підтримки варто, враховуючи потреби і можливості підприємств різних галузей та різних масштабів. Це дозволить забезпечити максимальну ефективність контролінгової діяльності, сприятиме переведенню управління на більш якісний рівень, відкриє нові можливості та перспективи для розвитку.

Економетричні моделі, нейромережеві та нечіткі алгоритми є безсумнівно перспективними, які потребують детального вивчення і використання фахівцями з фінансового контролінгу, зважаючи на адекватність цих систем широкому класу фінансових завдань, як у реальному секторі економіки так і на ринку фінансових послуг (прогнозування, експертні дослідження, управління портфелем тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пушкар М. С. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту: [монографія] / М. С. Пушкар, Р. М. Пушкар – Тернопіль : Карт- Бланш, 2004. – 372 с.
2. Карминский, А. М. Информатизация бизнеса / А.М. Карминский, П.В. Нестеров – М. : Финансы и статистика, 1997. – 416 с.
3. Карминский, А. М. Контроллинг в бизнесе. Методологические и практические основы построения контроллинга в организациях / А.М. Карминский, Н. И. Оленев, А. Г. Примаков, С. Г. Фалько. – 2-е изд. – М.

- : Финансы и статистика, 2002. – 256 с.
4. Магнус, Я.Р. Эконометрика : [Начальный курс]. / Я.Р. Магнус, П.К. Катыхев, А.А. Пересецкий. – М. : Дело, 1997. – 248 с.
  5. Широков, Ф.В. Нейрон и доллар. Нейротехнология в сфере финансовых услуг / Ф.В. Широков. – Деловой партнер. [Пилотный номер], 1995. – С. 31–44.
  6. Шульга, Н. П. Банківський контролінг: теорія, методологія, практика [Текст] / Н. П. Шульга. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2004. – 326 с.

International Advisory and Editorial Board

Azerbaijan

Beykas Seyfulla Xidirov

Azerbaijan State Oil Company. Head of department. Doctor of Economical Sciences

Ibrahim Gabibov

Azerbaijan state Oil Academy. Doctor of Technical Sciences. Professor

Sadagat V. Ibrahimova

Azerbaijan State Oil Academy. Academician Doctor of Economical Sciences. PHD

Tarbiz Nasrulla Aliyev

Innovation Center of National Academy of Azerbaijan Republic. The deputy of director. Doctor of Economical Sciences. Professor

Bangladesh

Muhammad Mahboob Ali

Daffodil International University. Department of Business Administration . Professor.

Belarus

Helena Kallaur

Polesky State University. MD. Associate professor.

Tanua Teterinets

Belarusian State University of Agricultural Technology. Doctor of Economical Sciences. Associate professor.

Egypt

Abdelbadeh Salem

Professor at Faculty of Computer and Information Science, Ain Shams University.

France

Michael Schaefer

L'Association 1901 SEPIKE International, Président at SEPIKE International. PHD Economic Sc.

Georgia

Dali Sologashvili

State University named Akaki Tsereteli. Doctor of Economical Sciences. Full Professor

Eka Avaliani

Professor at International Black Sea University. Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Ekaterine Maghlakelidze

The University of Georgia, Associated professor, Business, Economics and Management School.

Enene Menabde-Jobadze

Georgian Technical University. Academic Doctor of Economics

Larisa Korghanashvili

Tbilisi State University (TSU) named Ivane Javakhishvili. Full Professor

Lia Matchavariani

Tbilisi State University (TSU) named Ivane Javakhishvili. Full Professor, Faculty of Exact & Natural Sciences (Geography Dep.)

Nana Shoniya

State University of Kutaisi named Akakhi Tsereteli. Doctor of Economical Sciences. Full professor

Vaxtang S. Datashvili

Georgian technical University. Doctor of Economical Sciences. Associate Professor

Germany

Hans-Juergen Zahorka

Assessor jur., Senior Lecturer (EU and International Law, Institutions and Economy), Chief Editor of "European Union Foreign Affairs Journal", LIBERTAS - European Institute, Rangendingen

Iran

Azadeh Asgari

Asian Economic and Social Society (AESS). Teaching English as a Second Language. PhD

Kazakhstan

Anar Mirazagalieva

Vice-Rector for Teaching and Studies - East Kazakhstan State University named S.Amanzholov

Anna Troeglazova

East Kazakhstan State University named Sarsen Amanjolov. PhD

Niyazbek Kalimov

Kostanay Agricultural Institution. PhD

Lithuania

Loreta (Gedminaitė) Ulvydiene

Professor of Intercultural Communication and Studies of Translation. Vilnius University. PHD.

Russia

Carol Scott Leonard

Presidential Academy of the National Economy and Public Administration. Vice Rector. Ph.D., Russian History

Galina Kolesnikova

Russian Academy of Natural Sciences and International Academy of Natural History. Taganrog Institute of Management and Economics. Philologist, Psychologist, PhD

Irina V. Larina

Federal State Educational Institution of Higher Professional Education. Associate Professor

Klemenova Elena

South Federal University of Russia. Doctor of Pedagogical Sciences. Professor

Kurbatskaya Tatiana

Kamsk State Engineering - Economical Academy. PhD

Larisa Zinovieva

North-Caucasus Federal University. PHD. Pedagogical Science. Associate professor.

Marina Volkova

Research Institute of Pedagogy and Psychology. Doctor of Pedagogical Sciences. Professor.

Natalia Litneva

Orlov State Institute of Economy and Trade. Volga Branch of The Federal State Budget Educational Institution of Higher Professional Education

Nikolay N. Efremov

Institute of Humanitarian Research and the Russian Academy of Sciences. Doctor of Philology. Research Associate

Sergey N. Fedorchenko

Moscow State Regional University of Political Science and Rights. PHD

Svetlana Guzenina

Tambov State University named G.R. Derzhavin. PhD in Sociology

Victor F. Stukach

Omsk State Agrarian University. Doctor of Economical Sciences. Professor.

Zhanna Glotova

Baltic Federal University named Immanuel Kant, Ph.D., Associate Professor

---

UK

Christopher Vasilopoulos

Professor of Political Science at Eastern Connecticut State University. Doctor of Philosophy (Ph.D.), Political Science and Government

---

Ukraine

Bogdan Storokha

Poltava State Pedagogical University. PhD

Goloborodko Stanislav

Doctor of Agricultural Sciences, Senior Researcher. Institute of Agricultural Technologies of Irrigated Agriculture of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine.

Liana Ptaschenko

Poltava National Technical University named Yuri Kondratyuk. Doctor of Economical Sciences. Professor

Olga F. Gold

Ukrainian National University named I.I. Mechnikov. PhD

Sergei S. Padalka

Doctor of Historical Sciences, Professor, Senior Researcher at the Department of Contemporary History and Policy at the Institute of History of Ukraine National Academy of Sciences of Ukraine

Stanislav Goloborodko

Doctor of Agricultural Sciences, Senior Researcher. Institute of Agricultural Technologies of Irrigated Agriculture of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine.

Victoriya Lykova

Zaporizhzhya National University, PhD of History

Yuriy Bilousov

Professor of Department of Civil Law and Procedure

Crimea

Lienara Adzhyieva

Crimean Federal University named V.I. Vernadsky. Evpatoria Institute of Social Sciences (filial branch). PhD of History. Associate Professor

Nelya Gluzman

Crimean Federal University named V.I. Vernadsky. Evpatoria Institute of Social Sciences (filial branch). Doctor of Pedagogical Sciences. Full Professor

Oksana Usatenko

Crimean Federal University named V.I. Vernadsky. Academy of Humanities and Education (filial branch).

PhD of Psychology. Associate Professor

Tatiana Scriabina

Crimean Federal University named V.I. Vernadsky. Evpatoria Institute of Social Sciences (filial branch).

PhD of Pedagogy. Associate Professor

Vladyslav Fadieiev

Crimean Federal University named V.I. Vernadsky. Evpatoria Institute of Social Sciences (filial branch).

PhD of Psychology. Associate Professor

United Arab Emirates

Haitham Hobanee

College of Business Administration, Abu Dhabi University, PHD

USA

Carol Scott Leonard

Presidential Academy of the National Economy and Public Administration. National Research University - Higher School of Economics. Russian Federation

Mikhail Z. Vaynshteyn

Lecturing in informal associations and the publication of scientific articles on the Internet. Participation in research seminars in the "SLU University" and "Washington University", Saint Louis

Cynthia Buckley

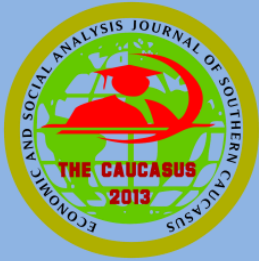
Professor of Sociology at University of Illinois. Urbana-Champaign. Sociological Research.

Yahya Kamalipour

Dept. of Journalism and Mass Communication North Carolina A&T State University Greensboro, North Ca. Professor and Chair Department of Journalism and Mass Communication North Carolina A&T State University. PhD.

ISSN: 2298-0946, E-ISSN: 1987-6114
©Publisher: Representation of Azerbaijan International Diaspora Center in Georgia.
©Typography : AZCONCO LLC Industrial, Construction & Consulting.
Registered address: Isani Sangory area, Varketili 3, III a m/r, building 342, dep. 65, 0163 Georgia, Tbilisi.
©Editorial office : Marneuli municipality. Village Takalo. Georgia.
Questions or comments? E-mail us at gulustan_bssjar@mail.ru, engineer_namik@mail.ru

THE CAUCASUS

ECONOMICAL AND SOCIAL ANALYSIS JOURNAL OF SOUTHERN CAUCASUS

REFERRED JOURNAL

JANUARY-MARCH 2015 VOLUME 07 ISSUE 01

ISSN: 1987 - 6521; E - ISSN: 2346 - 7541; DOI: 10.15357